

بدون روتوش

محمد محسن فایزی

کارشناس مسائل فلسطین

اقتصاد اسرائیل پس از جنگ

یکی از موضوعات مغفول مانده در جنگ اخیر، وضعیت اقتصادی رژیم صهیونیستی است. در حالی که کشورهای زیادی از شرق آسیا تا قاره آمریکا از جنگ و پیامدهای بسته بودن تنگه هرمز و مختل شدن کشتیرانی در خلیج فارس متأثر هستند، آیا اقتصاد تل‌آویو هم تحت فشار قرار گرفته است؟ پس از آتش بس مقالات زیادی در رسانه‌های اختصاصی اقتصادی عبری مانند کالکالیست و گلوبز منتشر شده و به بررسی و تحلیل شرایط پرداخته‌اند. نیم‌نگاهی به آنها نشان می‌دهد، اقتصاد اسرائیل در حال حاضر در شرایط پیچیده و دوگانه قرار دارد: از یک سو، در شاخص‌های کلان مانند تقویت بی‌سابقه شکل و کاهش تورم نشانه‌های مثبتی دارند، اما از سوی دیگر نگرانی‌های جدی‌ای وجود دارد از جمله: هزینه‌های سنگین جنگ، ناامنی آینده صنعت علم و فناوری، کسری بودجه، گزارش‌های مختلفی از آسیب به صادراتکنندگان، فرار شرکت‌های فناوری، کاهش سرمایه‌گذاری و انتقال برخی مؤسسات سایبری، هوش مصنوعی و... به دفتر خارج از اسرائیل.

در سئوی دیگر اقتصاد اسرائیل، دبروز برای اولین بار در ۳۱ سال اخیر شکل نسبت به دلار به زیر ۳ شیکل (حدود ۲٫۹۹) سقوط کرد؛ اتفاقی که موجب شده است شیکل بازدهی بیش از ۲۰ درصد در یک سال گذشته را داشته باشد.

گزارشی در گلوبز آمده که این تقویت عمدتاً ناشی از سه عامل است: پایان جنگ در غزه و کاهش حق بیمه ریسک، ورود ۳۹ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری خارجی در سال ۲۰۲۵ و فروش ۱۳٫۳ میلیارد دلاری از توسط نهادهای بزرگ مالی اسرائیل. فروش دلاری از توسط بانک مرکزی انجام شده و در حقیقت دخالت کنترلی بانک اسرائیل برای کنترل اقتصاد رژیم از جنگ ایران را نشان می‌دهد.

همچنین تورم به حدود ۲ درصد در محدوده هدف بانک مرکزی محدود مانده و قیمت کالاهای وارداتی و بلیت‌های پرواز را کاهش داده است. اما از سوی دیگر، به صادراتکنندگان اسرائیلی که درآمدشان دلاری اما هزینه‌هایشان شیکلی است، آسیب جدی وارد کرده و سودآوری آنها را صدها میلیون شیکل کاهش داده است. همچنین شاهدان هستند که شرکت‌های صنعتی و فناوری که در بورس تل‌آویو معامله می‌شوند، بیشترین آسیب را دیده‌اند. گفتنی است، بانک مرکزی اسرائیل در آخرین نشست خود در مارس ۲۰۲۶ نرخ بهره را بدون تغییر در ۴ درصد نگه داشت تا تورم کنترل شود. دلیل اصلی این احتیاط، ریسک‌های توری ناشی از جنگ با ایران و عدم اطمینان از وضعیت است. هر چند تورم فعلاً در محدوده هدف قرار دارد، اما اقتصاددانان نسبت به خوشبینی بازار هشدار می‌دهند و معتقدند انتظارات تورمی کمتر از حد واقعی قیمت‌گذاری شده است.

اما شاید بیشترین تأثیر از جنگ را بودجه دریافت کرده است. بودجه سال ۲۰۲۶ با هدف کسری ۴٫۹ درصد از تولید ناخالص داخلی تصویب شده، اما هزینه‌های جنگ نسبت به قبل از جنگ ۱۲۰ درصد افزایش یافته و به ۱۴۳ میلیارد شیکل رسیده است. مؤسسه رتبه‌بندی فیچ، چشم‌انداز رتبه اعتباری اسرائیل را به دلیل این فشارهای مالی به «منفی» تغییر داده و پیش‌بینی کرده است، نسبت کسری بودجه به تولید ناخالص داخلی به حدود ۷٫۵ درصد افزایش خواهد یافت.

یکی از چالش‌های جدی دیگر اقتصاد اسرائیل، مسأله فراخوان گسترده سربازان ذخیره و خروج نیروهای کار خارجی است که موجب شده است بازار کار اسرائیل را با کمبود نیروی کار و افزایش دستمزدها مواجه کند. این موضوع بویژه در بخش‌های کشاورزی، ساخت‌وساز و فناوری محسوس است و هزینه شرکت‌ها را افزایش داده است.

در مجموع چالش‌های بالا موجب شده است بانک مرکزی اسرائیل پیش‌بینی رشد اقتصادی برای سال ۲۰۲۶ را از ۵٫۲ درصد به ژانویه به ۳٫۸ درصد کاهش دهد؛ برخی کارشناسان معتقدند این کاهش افزایش هم خواهد یافت.

در جمع‌بندی می‌توان گفت، اسرائیل اگرچه توانسته است برخی مؤلفه‌های کلان اقتصادی خود را از پیامدهای جنگ چهل‌روزه اخیر مصون نگه دارد، اما برخی چالش‌های اقتصادی که از ۷ اکتبر به این سو در پی جنگ‌های پیاپی اقتصاد اسرائیل با آن روبه‌روست، آینده اصلی‌ترین حوزه اقتصادی رژیم یعنی فناوری و صنعت علمی را تحت تأثیر قرار خواهد داد و نگرانی‌های زیادی را برانگیخته است. کشورهای اسلامی باید با ابتکارات بیشتر و مسئولیت‌پذیری بالاتر، اقتصاد اسرائیل را تحت فشار قرار دهند و اجازه ندهند خود را در مصونیت قرار دهد.

کنترل تجهیزات پیشرفته نیمه‌رسانا یکی از ابزارهای اصلی آمریکا برای شکل‌دهی به رقابت فناوری است. در Pax Silica این منطق به سطحی ساختاری ارتقا یافته است: تضمین خرید (Offtake Agreements)، حمایت مالی توسعه‌های هم‌راستا سازی مقرراتی برای شرکت‌های همسو، به‌منزله پیوند زدن منافع تجاری با اهداف ژئواستراتژیک عمل می‌کند. در این مدل، هژمونی آمریکا نه فقط دولتی؛ بلکه شرکتی و فناورانه است و شرکت‌ها را به بازوی اجرایی سیاست خارجی آمریکا تبدیل می‌کند.

منطق مهار فناوری با نظم سلسله‌مراتبی

آژانس بین‌المللی انرژی (IEA) در گزارش‌های خود تأکید می‌کند که تمرکز جغرافیایی پالایش مواد معدنی حیاتی، یکی از ریسک‌های اصلی گذار انرژی و دیجیتال است. پکس سیلیکا این نگرانی را به حوزه هوش مصنوعی تعمیم می‌دهد؛ اگر یک قدرت بتواند هم مواد خام، هم تجهیزات و ظرفیت تولید تراشه را کنترل کند، اهرم ژئوپولیتیک بی‌سابقه‌ای خواهد داشت. در این چهارچوب، پکس سیلیکا نوعی مهار فناورانه (Tech Containment) را دنبال می‌کند؛ مهاری که نه از طریق تحریم صرف؛ بلکه از مسیر ساخت اکوسیستم جایگزین و قفل‌کردن فناوری‌های حساس در یک بلوک متحد عمل می‌کند.

در پکس سیلیکا با وجود طراحی پیشرفته، چالش‌هایی نیز وجود دارد: (۱) عدم تقارن قدرت: آمریکا در تعیین استانداردها و شروط امنیتی دست بالا را دارد؛ موضوعی که می‌تواند حساسیت اروپا یا شرق آسیا را برانگیزد. آمریکا از شرکا می‌خواهد سرمایه، فناوری و منابع ارائه دهند؛ اما اغلب قوانین بازی را یک‌طرفه تعیین می‌کند. این مسأله می‌تواند اعتماد متحدان اروپایی و آسیایی را تضعیف کند. (۲) سیاست صنعتی داخلی آمریکا: بارانه‌های گسترده نیمه‌رسانا و سیاست‌های «اول آمریکا» ممکن است به رقابت درون‌اتلافی دامن بزند. (۳) دواپارگی جهانی: تمرکز بر «باشگاه لاتین و آسیا-اقیانوسیه» خطر شکل‌گیری دو پروژه‌محور و معدنی بود؛ اما Pax Silica دامنه را از «مواد معدنی» به کل اکوسیستم هوش مصنوعی گسترش داده؛ نقش شرکت‌های فناوری را در قلب ابتکار قرار داده و از یک بلتفرم هماهنگی به ابزار ژئوپولیتیک قدرت فناوری ارتقا یافته است.

به‌بیان دیگر، MSP پایه معدنی امنیت فناوری را بنا کرد و Pax Silica آن را به معماری جامع نظم دیجیتال تبدیل می‌کند. اگر MSP بتواند «دیپلماسی مواد معدنی» نامید، Pax Silica نوعی «دیپلماسی سیلیکون و هوش مصنوعی» است.

روشن ساز کلام: صلح مبتنی بر تراشه

همان‌طور که پکس آمریکانا زمانی نظم جهانی را شکل داد، پکس سیلیکا می‌کوشد صلح، ثبات و درنهایت، پرسش کلیدی باقی می‌ماند: آیا پکس سیلیکا به یک «نظم همکاری فناورانه» بدل خواهد شد، یا به موتور شکل‌گیری یک دواپارگی فناورانه جهانی؟ آیا آمریکا می‌تواند ائتلافی برابر و پایدار بسازد، یا پکس سیلیکا به ابزاری برای سلطه یک‌جانبه تبدیل خواهد شد؟ اگر پاسخ دوم باشد، این پروژه به جای صلح سیلیکونی، ممکن است آغازگر یک جنگ سرد فناورانه تمام‌عیار باشد.

استرالیا، بریتانیا، ژاپن، کره جنوبی، هلند، اسرائیل و سنگاپور هستند. در ادامه، قطر و امارات متحده عربی نیز به این چهارچوب پیوستند. کانادا، اتحادیه اروپا، تایوان و OECD در جایگاه ناظر یا مشارکت‌کننده حضور دارند و هند برای عضویت کامل دعوت شده است.

منطق ترکیب اعضا بر «مکمل‌سازی مزیت‌های نسبی» بنا شده است. استرالیا و کانادا با ذخایر قابل‌توجه لیتیوم، نیکل و عناصر نادر خاکی، پایه مواد خام را فراهم می‌کنند؛ ژاپن و کره جنوبی با زیرساخت‌های صنعتی و فناوری پیشرفته، حلقه‌های فرآوری، مواد پیشرفته و تولید نیمه‌رسانا را تقویت می‌کنند؛ هلند با فناوری لیتوگرافی پیشرفته و نقش محوری ASML گلوگاه خود تأکید می‌کند که تمرکز جغرافیایی پالایش کشورهای خلیج فارس سرمایه، انرژی ارزان و ظرفیت تأمین برق پایدار برای مراکز داده را عرضه می‌کنند و آمریکا و اروپا با بازار بزرگ مصرف، توان استانداردگذاری و ابزارهای مالی-تنظیمی، سمت تقاضا و چهارچوب حکمرانی را شکل می‌دهند. در این چینش، هر عضو یک حلقه تخصصی از زنجیره ارزش را تکمیل می‌کند تا از معدن تا تراشه و از انرژی تا کاربردهای هوش مصنوعی، یک معماری یکپارچه ایجاد شود؛ الگویی که واشنگتن از آن به‌عنوان «ویکرگد سیستمی» یاد می‌کند.

تکامل راهبردی

پیش‌زمینه پکس سیلیکا را باید در ائتلاف مشارکت امنیت معدنی (Mineral Security Partnership) جست‌وجو کرد؛ ابتکاری که در ژوئن ۲۰۲۲ و در دولت بایدن برای تنوع بخشی به زنجیره تأمین مواد معدنی حیاتی راه‌اندازی شد. این ائتلاف (MSP) بر استخراج، پالایش، اجتماعی (ESG) تمرکز داشت و با مشارکت ۱۴ کشور (از جمله ژاپن، کانادا، هند) و اتحادیه اروپا فعالیت می‌کرد.

با وجود حمایت از ده‌ها پروژه در آفریقا، آمریکا لاین و آسیا-اقیانوسیه، MSP عمدتاً چهارچوبی پروژه‌محور و معدنی بود؛ اما Pax Silica دامنه را از «مواد معدنی» به کل اکوسیستم هوش مصنوعی گسترش داد؛ نقش شرکت‌های فناوری را در قلب ابتکار قرار داده و از یک بلتفرم هماهنگی به ابزار ژئوپولیتیک قدرت فناوری ارتقا یافته است.

به‌بیان دیگر، MSP پایه معدنی امنیت فناوری را بنا کرد و Pax Silica آن را به معماری جامع نظم دیجیتال تبدیل می‌کند. اگر MSP بتواند «دیپلماسی مواد معدنی» نامید، Pax Silica نوعی «دیپلماسی سیلیکون و هوش مصنوعی» است.

شرکت‌ها در مرکز معماری ژئوپولیتیک

یکی از ویژگی‌های برجسته Pax Silica، ادغام مستقیم شرکت‌های کلیدی در چهارچوب سیاست خارجی و در معماری ژئوپولیتیک است. برای نمونه: ASML در هلند که تقریباً انحصار فناوری لیتوگرافی EUV را در اختیار دارد و برای تولید تراشه‌های پیشرفته حیاتی است؛ Samsung در کره جنوبی، یکی از بازیگران اصلی تولید نیمه‌رسانا و شرکت‌های معدنی مانند Rio Tinto در بخش بالادستی است.

گزارش‌های تحلیلی CSIS نشان می‌دهد که

آیا پکس سیلیکا به یک «نظم همکاری فناورانه» بدل خواهد شد، یا به موتور شکل‌گیری یک دواپارگی فناورانه جهانی؟ آیا آمریکا می‌تواند ائتلافی برابر و پایدار بسازد، یا پکس سیلیکا به ابزاری برای سلطه یک‌جانبه تبدیل خواهد شد؟ اگر پاسخ دوم باشد، این پروژه به جای صلح سیلیکونی، ممکن است آغازگر یک جنگ سرد فناورانه تمام‌عیار باشد

قانون اساسی نوین نظم فناوری با پکس سیلیکا

معماری سلطه آمریکا بر زنجیره تأمین هوش مصنوعی

جهانی دوم بود، Pax Silica می‌کوشد نظم ژئواکونومیک مبتنی بر سیلیکون و هوش مصنوعی را صورت‌بندی کند.

زمینه ژئوپولیتیک تولد پکس سیلیکا

رقابت فناوری آمریکا و چین طی سال‌های اخیر وارد مرحله‌ای ساختاری شده است. چین در بسیاری از حلقه‌های کلیدی زنجیره مواد معدنی حیاتی، از جمله عناصر نادر خاکی، لیتیوم، کبالت و گرافیت، سهم غالب در پالایش و فرآوری دارد؛ در برخی موارد بیش از ۶۰ تا ۹۰ درصد ظرفیت جهانی. این تمرکز، نگرانی را در مورد امنیت اقتصادی را در واشنگتن و متحدانش تشدید کرده است.

در چنین زمینه‌ای، پکس سیلیکا سه هدف کلان را دنبال می‌کند: کاهش «وابستگی‌های اجبارآمیز» به زنجیره‌های تحت نفوذ چین؛ ایجاد اکوسیستم‌های فناوری «قابل اعتماد» برای توسعه و استقرار؛ تبدیل مزیت‌های مکمل کشورها به یک «ائتلاف قابلیت‌ها» (Coalition of Capabilities). این ابتکار، فراتر از مواد خام، کل چرخه فناوری را پوشش می‌دهد؛ استخراج و پالایش، انرژی، لجستیک، تجهیزات لیتوگرافی، تولید نیمه‌رسانا، مراکز داده و سرمایه‌گذاری مشترک.

باشگاه دارندگان فناوری‌های پیشرفته

اعضای اولیه پکس سیلیکا شامل ایالات متحده،

رفته است؛ از معدن تا تراشه، از انرژی تا ابررایانه. در قرن بیست و یکم، قدرت نه فقط در زرادخانه‌های نظامی، بلکه در زنجیره‌های تأمین سیلیکون و مراکز داده تعریف می‌شود. ابتکار پکس سیلیکا که آمریکا در دسامبر ۲۰۲۵ کلید زد، تلاشی است برای مهندسی نظامی جدید در اقتصاد جهانی؛ نظمی که در آن مواد معدنی حیاتی، نیمه‌رساناها و زیرساخت‌های هوش مصنوعی به ابزار بازتعریف هژمونی تبدیل می‌شوند.

از دیپلماسی مواد معدنی تا مهندسی اکوسیستم هوش مصنوعی

در ۱۱ دسامبر ۲۰۲۵ (آذر ۱۴۰۴)، وزارت خارجه ایالات متحده از ابتکار جدیدی با عنوان پکس سیلیکا رونمایی کرد و یک روز بعد، در نشست افتتاحیه واشنگتن، «اعلامیه پکس سیلیکا» (Pax Silica Declaration) توسط اعضای اولیه امضا شد. این ابتکار، برخلاف توافق‌های سنتی تجاری یا معدنی، تلاشی برای بازآرایی کل زنجیره تأمین فناوری‌های حیاتی هوش مصنوعی است؛ از استخراج مواد خام تا تولید تراشه، انرژی مراکز داده و زیرساخت‌های پردازش ابری.

نام Pax Silica، به‌صورت نمادین به «Pax» (نظم و ثبات تحت هژمونی) و «Silica» (پیش‌ماده سلیکون برای تراشه‌ها) اشاره دارد. اگر Pax Americana، نظم سیاسی-امنیتی پس از جنگ

یادداشت

فرشید فرحانکhan دکتری حقوق نفت و گاز

همان‌گونه که «پکس آمریکانا» (Pax Ameri-cana) نظم سیاسی پس از جنگ جهانی دوم را شکل داد، «پکس سیلیکا» (Pax Silica) می‌خواهد نظم فناوری عصر هوش مصنوعی را صورت‌بندی کند. در این چهارچوب، صلح و ثبات نه با توازن قوا؛ بلکه با کنترل سیلیکون، داده و انرژی تعریف می‌شود.

پکس سیلیکا را باید نسخه فناورانه سیاست مهار دانست؛ پروژه‌ای که می‌کوشد با گردآوردن باشگاه‌های اقتصادهای پیشرفته، کنترل مواد معدنی حیاتی، تولید تراشه و زیرساخت‌های هوش مصنوعی را در بلوکی «قابل اعتماد» متمرکز کند. این ابتکار، شاید مهم‌ترین گام آمریکا در تبدیل رقابت با چین به یک جنگ سرد فناورانه ساختاری باشد.

اگر نفت سوخت قرن بیستم بود؛ سیلیکون سوخت قرن بیست و یکم است. ابتکار پکس سیلیکا نشانه آن است که واشنگتن رقابت با چین را از تعرفه و تحریم فراتر برده و این بار به سراغ بازآرایی کل زنجیره ارزش هوش مصنوعی

گاهی حج؛ رسیدن به قلب آدمهای تنهاست... چه خوب که در عید قربان، زیباترین جلوه عشق به پروردگار را، با بندگان در انتظار تقسیم کنیم.

امکان مشارکت در ذبح گوسفند، با پرداخت مبلغ دلخواه

کمیته رحمتی از طریق کد دستوری: *۶۵*۷۸*
شماره کارت بانک توسعه و تعاون: ۰۴۴۷-۰۱۵۱-۰۸۷۰-۵۲۹

موسسه خیریه کربلایک
سازمان خیریه‌های مردم
انجمن خیریه‌های مردم
انجمن خیریه‌های مردم

کمیته‌های مردمی: ۰۲۱-۴۲۱۱۴۰۰۰

یک چراغ، توروشن کن
نیاز فوری به
خوراک، پوشاک، دارو، اقلام بهداشتی
همراهی تو = سلامت + آرامش
حمایت از دختران مرکز شبانه‌روزی وحدت

وحدت
با کمک تو، چراغ این خانه روشن می‌ماند

شماره کارت بانک تجارت: ۵۸۵۹۸۳۷۰۰۰۵۲۳۴۸۶
شماره کارت بانک پاسارگاد: ۵۰۲۲۲۹۷۰۰۰۶۷۰۰۲۱
ارتباط آنلاین: ۰۹۳۰۴۶۶۱۵۳۹-۰۹۳۰۴۶۶۱۵۳۹-۰۲۱۲۲۴۴۷۰۱۴
vahdatiha charityvahdat.ir

پاسداران، انتهای بوستان دوم (آخوان)، خیابان شهید
محمدافشاری (سافدوش)، کوچه وحدت، پلاک ۴ و ۱۱